

Порядок надання послуг з профілактики ВІЛ серед групи підвищеного ризику щодо інфікування ВІЛ

I. Загальні положення

1. Цей Порядок визначає завдання, конкретизує зміст і встановлює вимоги щодо організації та забезпечення надання послуг з профілактики ВІЛ серед груп підвищеного ризику щодо інфікування ВІЛ (далі – профілактика ВІЛ) – чоловіків, які мають сексуальні стосунки з чоловіками (далі – ЧСЧ), осіб, які надають сексуальні послуги за винагороду (далі – СП), людей, які вживають наркотичні засоби ін'єкційним шляхом (далі – ЛВНІ);

2. У цьому Порядку терміни вживаються у таких значеннях:

профілактика ВІЛ – комплекс заходів у сфері громадського здоров'я, який спрямований на стримування поширення гемотрансмісивних інфекцій, в тому числі ВІЛ серед груп підвищеного ризику щодо інфікування ВІЛ;

отримувачі послуг – представники груп підвищеного ризику щодо інфікування ВІЛ;

надавачі послуг – заклади охорони здоров'я будь-якої форми власності та організаційно-правової форми або фізичні особи-підприємці, які одержали ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики та надають послуги з медичного обслуговування населення; громадські та благодійні організації, що працюють в сфері протидії поширенню ВІЛ-інфекції та надання послуг, спрямованих на забезпечення лікування та профілактики, догляду, підтримки та соціального захисту груп підвищеного ризику щодо інфікування ВІЛ;

обмін та видача шприців – забезпечення ЛВНІ стерильним ін'єкційним обладнанням взамін використаних шприців та голочок, або безповоротно, без власне обміну;

вуличний ПНП – визначене надавачем місце надання послуг поза межами будь-яких установ і приміщень, в місцях перебування отримувачів послуг з метою забезпечення їх безперешкодного доступу;

мобільний ПНП – місце надання послуг на базі транспортного засобу з метою доступу до важкодоступних представників групи на віддалених територіях;

стаціонарний ПНП – місце надання послуг на базі приміщень надавачів послуг;

аутріч – активні дії надавача послуг по встановленню та підтримці контакту з отримувачем послуг з метою залучення останніх до отримання послуг, шляхом відвідування місць перебування та/або проживання в умовах, звичних для цих груп, а також щодо надання окремих послуг дистанційно, з використанням сучасних інформаційних технологій;

аутріч-маршрут – відповідно затверджений надавачем послуг маршрут надання послуг з профілактики ВІЛ, що передбачає переміщення по території міста з короткими визначеними в часі зупинками для зустрічей з невеликими групами отримувачів в місцях їх перебування;

Інші терміни вживаються у значеннях, наведених в Основах законодавства України про охорону здоров'я, законах України «Про протидію поширенню хвороб, зумовлених вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ), та правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ», «Про захист населення від інфекційних хвороб» та інших нормативно-правових актах у сфері протидії ВІЛ.

3. Головними завданнями надавача послуг є:

задоволення потреб у послугах профілактики ВІЛ;

формування у отримувача послуг стійких поведінкових змін щодо зниження ризикованої поведінки, спрямованих на зменшення шкоди для здоров'я, покращення його стану та якості життя;

налагодження співпраці із закладами/установами/організаціями з метою залучення необхідних фахівців відповідно до потреб отримувача послуг громадського здоров'я;

постійний та періодичний моніторинг поточних результатів, виявлення труднощів, визначення проблем, надання рекомендацій щодо їх усунення;

забезпечення ефективності послуг у відповідності до показників, визначених цим Порядком.

4. Організація та надання послуг з профілактики ВІЛ базується на принципах:

зменшення шкоди – принцип організації заходів та програм у сфері громадського здоров'я, спрямований на збереження здоров'я, націлений на зменшення шкідливих наслідків ризикованої поведінки, в тому числі ін'єкційної та сексуальної, та стимулювання поведінкових змін на засадах повної недискримінації та всебічного доступу до послуг, а також неприпустимості переслідування за ознакою належності до груп підвищеного ризику щодо інфікування ВІЛ;

«рівний-рівному» – надання послуг особою, що має безпосередній особистий досвід подолання складних життєвих обставин, пов'язаних з

приналежністю до груп підвищеного ризику щодо інфікування ВІЛ та/або перебуває/перебував у тому самому становищі, що й отримувач послуг;

адресності та орієнтованості на людину – надання послуг з профілактики ВІЛ у спосіб, що враховує індивідуальні потреби отримувачів послуг;

добровільності – можливості вибору отримання чи відмови від надання послуг;

недискримінації – неприпустимості обмеження надання послуг отримувачам за ознаками статі, гендерної ідентичності, раси, національності, сексуальної орієнтації, місця проживання, майнового стану, соціального статусу, стану здоров'я, політичних, релігійних чи інших переконань, за мовними або іншими ознаками;

конфіденційності – забезпечення нерозголошення персональних даних отримувача послуг щодо стану його здоров'я, фактів звернення та/або отримання послуг, особистих сімейних та інтимних відомостей, отриманих в ході надання послуг, за виключенням випадків, передбачених законодавством;

доказовості – ґрунтування послуг та підходів з їх надання на наявних наукових даних та засадах доказової медицини.

II. Перелік та зміст послуг з профілактики ВІЛ

1. Перелік послуг з профілактики ВІЛ включає в себе:

надання цільових інформаційних, освітніх та комунікаційних послуг;

розповсюдження презервативів та лубрикантів;

обмін та видачу шприців;

послуги тестування на ВІЛ (далі – ПТВ);

скринінг на туберкульоз (далі – ТБ).

2. Надання цільових інформаційних, освітніх та комунікаційних послуг здійснюється з метою забезпечення отримувачів послуг необхідною інформацією та забезпечення доступу до знань, пов'язаних з ефективною профілактикою серед груп підвищеного ризику щодо інфікування ВІЛ та зменшення шкоди шляхом консультування та розповсюдження інформаційно-освітніх матеріалів.

Послуга включає:

консультування з проведенням оцінки поведінкових ризиків, пов'язаних з веденням ризикованих сексуальних та ін'єкційних практик;

консультування щодо безпечної ін'єкційної та статевої поведінки та способів попередження передачі ВІЛ, інфекцій, що передаються статевим шляхом (далі – ПСШ) та вірусних гепатитів;

консультування щодо заходів зі зменшення шкоди, пов'язаних з вживанням психоактивних речовин (далі – ПАР);

консультування з питань замісної підтримувальної терапії;

консультування з профілактики передозувань ПАР та надання невідкладної допомоги;

консультування з питань репродуктивного та сексуального здоров'я;

консультування з питань попередження гендерного насильства;
 мотиваційне консультування щодо проходження тестування на ВІЛ;
 консультування щодо переваг раннього початку лікування та перебування під медичним наглядом внаслідок інфікування ВІЛ;

інформування про доступні послуги неурядових організацій, в тому числі тих, що здійснюють догляд і підтримку людей, що живуть з ВІЛ, державних та комунальних установ та перенаправлення до них послуг за потреби;
 видача безкоштовних інформаційних та довідкових матеріалів.

3. Розповсюдження презервативів та лубрикантів здійснюється з метою формування у отримувача послуг безпечної сексуальної поведінки та стримання поширення ВІЛ сексуальним шляхом, в тому числі за принципом «рівний-рівному».

Послуга включає:

видачу презервативів, лубрикантів відповідно до потреб та розрахункових кількостей, визначених додатком 1 до цього Порядку;

консультування щодо належного використання презервативів та зменшення ризиків передачі ВІЛ, вірусних гепатитів та ІПСШ.

4. Обмін та видача шприців надається з метою можливості реалізації отримувачами послуг безпечних ін'єкційних практик та стримання поширення ВІЛ парентеральним шляхом, в тому числі за принципом «рівний-рівному».

До отримання послуги долучаються представники ЛВНІ. Представникам СП та ЧСЧ, які вживають наркотичні засоби ін'єкційним шляхом забезпечується переадресація з метою отримання відповідних послуг.

Послуга включає:

видачу шприців та голок, видачу спиртових серветок відповідно до потреб та розрахункових кількостей, визначених додатком 1 до цього Порядку;

організацію процесу збору використаних шприців/голок та їх утилізації та/або їх транспортуванні до місць тимчасового зберігання чи утилізації;

консультування щодо правильного використання ін'єкційного інструментарію, зменшення ризиків передачі ВІЛ та вирішення супутніх медичних проблем, пов'язаних з ін'єкційним вживанням.

5. Послуги тестування на ВІЛ надаються з метою мотивування до проходження тестування на ВІЛ, сприяння диспансеризації, мотивування до раннього початку лікування ВІЛ та формування прихильності до медичних послуг та надається відповідно вимог чинних галузевих стандартів медичної допомоги.

Послуга включає:

забезпечення тестування на ВІЛ, включаючи асистоване тестування, з використанням швидкого (експрес) тесту відповідно до галузевих стандартів та чинного законодавства, в тому числі проведення до та післятестового консультування та інтерпретація результатів тесту;

направлення для підтвердження діагнозу та мотиваційне консультування осіб, які отримали позитивний результат, з метою залучення під медичний нагляд та раннього початку лікування;

мотиваційне консультування осіб, які отримали негативний результат щодо заходів з профілактики ВІЛ та безпечних поведінкових практик;

мотиваційне консультування щодо залучення до ПТВ сексуальних та ін'єкційних партнерів отримувачів послуг.

6. Скринінг на туберкульоз надається шляхом опитування з метою мотивування до своєчасної діагностики ТБ, попередження інфікування найближчого оточення, сприяння диспансеризації та формування прихильності до послуг лікування туберкульозу.

Послуга включає:

первинне скринінгове анкетування з використанням опитувальника відповідно до чинних галузевих стандартів медичної допомоги на туберкульоз;

мотиваційне консультування осіб з вираженими симптомами ТБ з метою залучення до медичних послуг;

направлення осіб з вираженими симптомами ТБ на діагностику;

надання консультації щодо профілактики ТБ.

7. Послуги, не визначені цим Порядком, повинні спрямовуватись на підтримку цілей профілактики ВІЛ та можуть бути забезпечені за рахунок інших джерел – коштів місцевих бюджетів, міжнародної технічної допомоги та включають (але не обмежуються):

надання тестів на вагітність, гігієнічних наборів для жінок;

надання гуманітарної допомоги та мотиваційних (в тому числі харчових) пакетів;

видача налоксону для ЛВНІ;

надання послуг тимчасового перебування дітям отримувачів;

надання юридичних консультацій;

онлайн-консультування та підтримка платформ спілкування представників груп підвищеного ризику щодо інфікування ВІЛ;

мотиваційне консультування щодо проходження вакцинації проти вірусного гепатиту В та вірусу папіломи людини;

тестування на вірусний гепатит С з використанням швидких (експрес) тестів;

видача швидких тестів для самостійного тестування на ВІЛ статевих партнерів представників груп підвищеного ризику щодо інфікування ВІЛ;

консультування щодо преко接触ної профілактики ВІЛ;

тестування ІПСШ та супровід для подальшого отримання лікування;

представлення інтересів отримувача послуг в державних органах, ведення переговорів від його імені та вчинення необхідних дій для розв'язання соціально-економічних та медичних проблем, шляхом забезпечення кураторства (кейс-менеджменту).

III. Правила надання послуг з профілактики ВІЛ

1. Місця, тривалість та періодичність надання послуг з профілактики ВІЛ визначаються додатком 2 до цього Порядку.

2. Інформація щодо надання послуг вноситься до картки отримувача послуг (додаток 3 до цього Порядку), журналу щоденного обліку надання послуг (додаток 4 до цього Порядку) та інших форм первинної та облікової документації відповідно до змісту послуг.

Картки нових отримувачів послуг повинні бути підшиті в окрему папку та скріплені помісячно з першою сторінкою, що містить інформацію про сумарну кількість нових клієнтів з розбивкою відповідно до груп підвищеного ризику щодо інфікування ВІЛ та статі отримувачів послуг.

Збір та обробка персональних даних здійснюється відповідно до вимог чинного законодавства про захист персональних даних.

З метою реєстрації отримувачів та обліку послуг використовуються електронні системи, що базуються на унікальних генерованих кодах для забезпечення належних умов конфіденційності.

3. Консультування отримувачів послуг, визначене цим Порядком, може бути як груповим, так і індивідуальним та надаватися в місцях надання послуг або в умовах аутріч-роботи. Темі консультацій обираються відповідно потреб отримувачів послуг та завдань надавачів послуг.

4. Для підтримки сталого розвитку спільнот з числа отримувачів послуг та забезпечення прихильності рекомендується систематичне проведення інформаційно-освітніх занять, спрямованих на загальне підвищення ефективності надання послуг з профілактики ВІЛ.

5. Місця надання послуг, в тому числі вуличні, стаціонарні та мобільні ПНП повинні знаходитися за місцем проживання або у місцях найбільшої концентрації отримувачів послуг. Стаціонарні ПНП повинні бути відповідно обладнані, залежно від переліку послуг, що надаються, та повинні мати:

окрему зону для обміну та видачі шприців з боксами або ємностями для збору використаних шприців з дотриманням санітарних норм;

окрему зону для зберігання інформаційних матеріалів та товарів, що надаються отримувачам послуг відповідно до цього Порядку з можливістю забезпечення умов зберігання, визначених виробником;

окрему зону для проведення консультацій з можливістю забезпечення належної конфіденційності та/або анонімності отримувача послуг.

6. Товари, що надаються в рамках обміну та видачі шприців та розповсюдження презервативів повинні відповідати вимогам чинного законодавства, враховувати потреби отримувачів послуг та зберігатися в умовах, визначених виробником.

7. Надавачі повинні забезпечити унеможливлення потрапляння товарів в роздрібну торгівлю, в тому числі шляхом використання товарів з маркуванням «не для продажу» або нанесення відповідного маркування.

8. За необхідності отримувачам послуг забезпечується переадресація до закладів/установ/організацій з метою отримання інших послуг, не передбачених цим Порядком, для чого надається інформація щодо їх адреси, телефонів, переліку послуг та режиму роботи, а також забезпечується зворотній зв'язок щодо результатів переадресації.

IV. Інформаційне забезпечення діяльності

1. Надавач послуг забезпечує відповідне інформаційне забезпечення діяльності з надання послуг, визначених цим Порядком.

2. Надання послуг повинно носити безперервний характер. Відомості про режим роботи надавача послуг та зміни до нього мають бути розміщені: в місці надання послуг у доступному місці; на веб-сайтах (веб-сторінках) або офіційних сторінках у соціальних мережах (за наявності).

1. Надавач послуг забезпечує доступ отримувачів послуг до інформаційно-освітніх матеріалів щодо питань, діагностики, лікування та профілактики ВІЛ та супутніх тем з метою підвищення ефективності надання послуг з профілактики ВІЛ.

V. Ключові показники ефективності надання послуг з профілактики ВІЛ

Ключовими показниками ефективності надання послуг з профілактики ВІЛ є:

кількість отримувачів послуг, які скористалися послугами протягом звітного періоду, з них – кількість нових отримувачів послуг, які скористалися послугами протягом того ж періоду;

кількість осіб, що отримали ПТВ, з них кількість позитивних результатів відповідно приналежності до груп підвищеного ризику щодо інфікування ВІЛ;

відсоток отримувачів послуг з позитивним результатом на ВІЛ, які були залучені під медичний нагляд;

відсоток отримувачів послуг з позитивним результатом на ВІЛ, які були залучені під медичний нагляд та розпочали лікування;

кількість осіб, які пройшли скринінг на ТБ;

частка осіб, які звернулися для уточнення результату скринінгу на ТБ з тих, хто пройшли скринінг.

**Генеральний директор
Директорату громадського здоров'я**

А. СКІПАЛЬСЬКИЙ

Додаток 1
до Порядку надання послуг з профілактики
ВІЛ серед групи підвищеного ризику щодо
інфікування ВІЛ
(пункти 3 та 4 розділу II)

**Розрахункові кількості товарів, що надаються в рамках послуг з профілактики ВІЛ серед групи
підвищеного ризику щодо інфікування ВІЛ**

Перелік послуг	Отримувачі послуг	Товари	Розрахункова кількість (особа/рік)
Розповсюдження презервативів	ЛВНІ	Презервативи	20
		Лубриканти	2
	СП	Презервативи	200
		Лубриканти	100
	ЧСЧ	Презервативи	50
		Лубриканти	25
Обмін та видача шприців	ЛВНІ	шприци ін'єкційні одноразового використання з голками	200
		серветки спиртові дезінфікуючі	200

Додаток 2
до Порядку надання послуг з профілактики
ВІЛ серед групи підвищеного ризику щодо
інфікування ВІЛ
(пункт 1 розділу III)

Місця, тривалість та періодичність надання послуг з профілактики ВІЛ серед групи підвищеного ризику щодо інфікування ВІЛ

Перелік послуг	Місця надання послуг	Тривалість надання (орієнтовна)	Розрахункова кількість (особа/рік)
Цільові інформаційні та освітні послуги	Стаціонарні ПНП, мобільні ПНП, аутріч-маршрути	30 хв	9
Розповсюдження презервативів та лубрикантів		5 хв	7
Обмін та видача шприців		5 хв	9
Скринінг на туберкульоз		15 хв	2
Послуги тестування на ВІЛ	Стаціонарні ПНП, мобільні ПНП, заклади охорони здоров'я	30 хв	2

Надавачі послуг повинні мати чітке розуміння теоретичного підґрунтя та принципів зменшення шкоди, володіти навичками консультивання та мотиваційного інтерв'ю, та володіти базовими знаннями з таких тем: ВІЛ-інфекція; антиретровірусна терапія; прихильність до АРВ-терапії; постконтактна профілактика; туберкульоз; туберкульоз та ВІЛ; вірусні гепатити; передозування; інфекції, що передаються статевим шляхом; презервативи і лубриканти; репродуктивне і сексуальне здоров'я; замісна підтримувальна терапія; інфекційний контроль тощо.

Додаток 3
до Порядку надання послуг з профілактики
ВІЛ серед групи підвищеного ризику щодо
інфікування ВІЛ
(пункт 2 розділу III)

Картка отримувача послуг з профілактики ВІЛ серед групи підвищеного ризику щодо інфікування ВІЛ

Дата заповнення картки: _____ Представник надавача _____

**Примітка: пункти, відмічені зірочкою, обов'язкові до заповнення, всі інші – виключно за згоди отримувача послуг*

I. Відомості про отримувача послуг				Код отримувача:									
<i>Статус отримувача (тип картки)</i>				<i>Новий клієнт</i>				<i>Уточнені дані</i>					
<i>Належність до групи ризику*</i>								<i>Стать*</i>					
<i>Дата народження*</i>				<i>Телефон</i>									
II. Оцінка ризиків. Загальні дані													
1. Освіта													
<i>а) неповна середня</i>			<i>в) середня спеціальна</i>			<i>д) вища</i>							
<i>б) середня</i>			<i>г) незакінчена вища</i>			<i>е) навчаюсь</i>							
2. Соціальний статус													
<i>а) постійна робота</i>			<i>б) тимчасова робота</i>			<i>в) пенсіонер</i>							
<i>в) безробітний</i>			<i>г) студент</i>			<i>д) інше</i>							
3. Сімейний статус													
<i>а) одружений(а)</i>			<i>в) розлучений(а)</i>			<i>д) проживаю зі співмешканцем</i>							
<i>б) неодружений(а)</i>			<i>г) вдовець(я)</i>										
4. Кількість дітей													

III. Оцінка ризиків. Вживання психоактивних речовин										
5. Як давно ви споживаєте наркотики (стаж споживання)										
6. Чи вживали ви психоактивні речовини протягом останніх 30 днів?					а) так		б) ні			
7. Як часто ви вживаєте психоактивні речовини?										
а) кілька разів на день			в) кілька разів на тиждень			д) кілька разів на рік				
б) один раз на день			г) кілька разів на місяць			е) інше				
8. Який ваш основний наркотик вживання?										
9. Який ваш вторинний наркотик вживання?										
10. Який ваш основний спосіб вживання наркотиків										
а) ін'єкційний			в) пероральний			д) інтраназальний				
б) куріння або вдихання			г) Інше							
11. Чи мали ви досвід спільного використання шприців чи посуду для приготування протягом останніх 30 днів?					а) так		б) ні			
12. Чи стоїте на обліку в наркологічному диспансері?					а) так		б) ні			
IV. Оцінка ризиків. Сексуальна поведінка										
13. Чи маєте ви зараз сексуального партнера?					а) так		б) ні			
14. Якщо так, чи є він постійним?					а) так		б) ні			
15. Скільки сексуальних партнерів ви маєте?					а) одного		б) >1			
16. Як часто ви користуєтесь презервативами?					а) завжди		б) зрідка		в) ніколи	
17. Чи використовували ви презерватив під час останнього контакту?					а) так		б) ні		в) не знаю	

V. Оцінка ризиків. Залучення до медичних послуг				
18. Чи зверталися ви до лікаря протягом останніх 6 місяців?		a) так		б) ні
19. Якщо так, коли і з якого приводу?				
20. Чи отримували ви невідкладну допомогу протягом останніх 6 місяців?		a) так		б) ні
21. Якщо так, коли і з якого приводу?				
Чи проходили ви обстеження на наступні інфекційні хвороби коли-небудь в житті:				
22. ВІЛ	a) так, позитивний		б) так, негативний	в) ні
23. Вірусний гепатит В	a) так, позитивний		б) так, негативний	в) ні
24. Вірусний гепатит С	a) так, позитивний		б) так, негативний	в) ні
25. ПСШ	a) так, позитивний		б) так, негативний	в) ні
26. Туберкульоз	a) так, позитивний		б) так, негативний	в) ні
27. У випадку позитивного результату, чи зверталися ви за медичною допомогою		a) так		б) ні
28 Чи стоїте ви на обліку в СНІД-центрі?		a) так		б) ні
29. Чи отримуєте терапію з лікування ВІЛ?		a) так		б) ні

Примітки _____

Додаток 4
до Порядку надання послуг з профілактики
ВІЛ серед групи підвищеного ризику щодо
інфікування ВІЛ
(пункт 2 розділу III)

Журнал щоденного обліку надання послуг з профілактики ВІЛ серед групи підвищеного ризику щодо інфікування ВІЛ

Дата заповнення журналу: _____ Надавач послуг _____ Пункт надання послуг _____

Код отримувача	(так/ні)Новий	Витратні матеріали								Проходження тестування на ВІЛ	Проходження скринінгу ТБ	Консультація (основні теми)	Направлення до ЗОЗ (причина)	Перенаправлення до інших послуг (установа)	
		Шприци					Серветки Спиртові	Презервативи	Лубриканти						Інформаційні матеріали
		1 мл	2 мл	5 мл	10 мл	20 мл									

Загальна кількість охоплених отримувачів: _____ Представник надавача послуг _____